

Neolític

De nòmades a sedentaris

Abans de veure en profunditat el Neolític, farem un breu repàs de les cultures paleolítiques i del Mesolític, el període immediatament anterior al que ens ocuparà amb més detall en aquesta ocasió

Abans del Mesolític

- Les cultures paleolítiques

Abans del Mesolític: Les cultures paleolítiques

Fa 4 milions d'anys els avantpassats de la nostra espècie ja caminaven com nosaltres. Les primeres eines de pedra es van fabricar fa 2,5 milions d'anys per l'*Homo habilis*, el primer "Homo". El domini del foc té uns 400.000 anys i l'eclosió de l'art, uns 32.000 anys. Fins fa 10.000 anys, l'home va viure principalment en coves naturals depenent de la recollida de rebuigs, la caça, la recol·lecció i la pesca. No es disposava de plantes o animals domesticats, i els grups humans eren reduïts i estaven organitzats en clans.

El Mesolític

- Els últims caçadors i recol·lectors

Els últims caçadors i recol·lectors: El Mesolític

Fa entre 13.000 i 11.000 anys

El Mesolític

Els últims caçadors-recol·lectors

El Mesolític és l'etapa de transició entre el Paleolític i el Neolític. Els principals jaciments es troben a l'Orient Pròxim i pertanyen a una cultura anomenada Natufiense. Durant aquest període continua la forma de vida del Paleolític Superior, però amb adaptacions a les noves circumstàncies del final de les glaciacions. Es recol·lecta, però de forma especialitzada, amb preferència pels abundants cereals silvestres de la zona. També es caça, però de forma selectiva, escollint l'edat i l'espècie de la presa. Aquesta forma de vida és la que donarà pas al descobriment de l'agricultura i la ramaderia, pròpies del posterior període Neolític.

Coves i abrics

Aquesta escena podria representar la cova del jaciment mesolític natufiense d'Al-Wad (mont Carmel, Israel). Es tractava d'un assentament permanent que servia de base per a les expedicions de caça i per arreplegar aliments. Es va utilitzar tant la cova com l'àmplia terrassa del davant, en la qual s'han localitzat més de cent sepulcres humans individuals. Abundaven les gaseles i es recol·lectaven cereals silvestres. El llop (gos) fou el primer animal domesticat, cooperant en la caça.

Neolític

- Neolític preceràmic A
- Neolític preceràmic B
- Neolític ceràmic
- Calcolític

Neolític

de nòmades a sedentaris

Els tombants culturals que defineixen el Neolític són les tècniques de domesticació de l'entorn (agricultura i ramaderia), la creació d'un nou material en relació amb aquestes noves tècniques (ceràmica) i l'elaboració d'un sistema d'intercomunicació humana a base de signes (escriptura).

Els processos de desenvolupament del Neolític es van produir en diferents llocs (Índia, Xina, Àfrica i Amèrica), tot i que els més antics estan documentats a l'Orient Pròxim i Mitjà.

En aquests territoris de l'Orient se'ls anomena el "Creixent Fèril Mesopotàmic", i dins d'aquest distingim tres zones o regions de les quals es coneix bé el procés autònom vers la producció artificial d'aliments: Síria-Palestina, Iran-Iraq i Anatòlia.

El Neolític

Època de grans canvis

El final de les glaciacions, fa uns 11.000 anys, provoca la desaparició dels grans animals que constituïen la principal font d'alimentació de les cultures caçadores-recol·lectores del Paleolític Superior. Després d'una etapa de transició, la nostra espècie es veu obligada a basar la seva alimentació en la producció de determinats aliments i plantes. A aquest nou període se'l denomina Neolític perquè, entre altres coses, apareix una tecnologia lítica adaptada a les noves necessitats: la pedra polida.

Entre les zones nuclears del "Creixent Fèrtil", destaca en els moments inicials del Neolític el territori de Síria-Palestina, on el substrat mesolític té continuació en els poblats estables de la primera etapa neolítica, tals com Jericó (Tell es-Sultan), considerada la ciutat més antiga del món i el bressol de l'agricultura.

Neolític Preceràmic A

- L'agricultura. Fa entre 11.000 i 10.000 anys

L'agricultura

Neolític Preceràmic A. L'exemple de Jericó. Fa entre 11.000 i 10.000 anys

Les pràctiques agrícoles van permetre adaptar la producció d'aliments a les necessitats del grup. Gràcies a elles es va allunyar la inseguretat i la incertesa; ja no es depenia de la sort i l'atzar de la caça.

Actualment es reconeix l'existència de pràctiques agrícoles amb cereals de varietats domèstiques a partir de fa uns 10.500 anys. Aquestes primeres evidències agrícoles es troben emmarcades en l'horitzó definit tradicionalment, a partir de l'estratigrafia del jaciment de Jericó, com a Neolític Preceràmic A, que cobreix una cronologia entre fa 11.000 i 10.200 anys. Els primers vegetals cultivats semblen ser els cereals (blat i ordi), i potser alguns llegums.

El poblat de Jericó El poblado de Jericó

L'origen de l'agricultura...
Va poder passar així

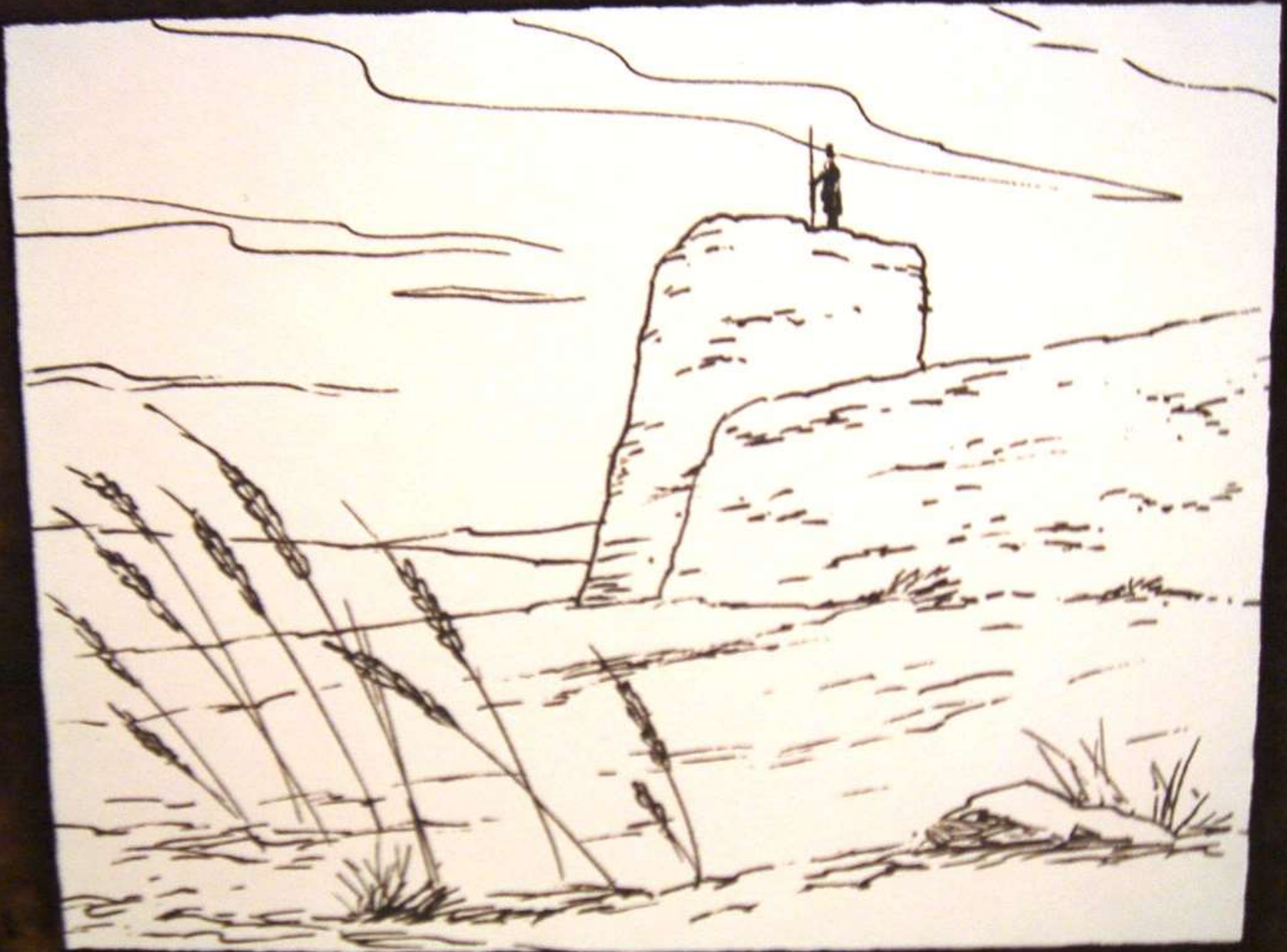
1. Durant el Mesolític es practicava una recol·lecció selectiva dels cereals silvestres: es buscaven les plantes amb les espigues més dures.

2. En moltes ocasions, els camps amb aquest cereal es trobaven lluny del campament, i per això el transport dels cistells esdevenia una tasca àrdua.

3. Durant el transport se'n perdien alguns grans, tant al llarg del camí com a les rodalies del poblat.

4. Algunes d'aquestes llavors germinaven, i en aquesta ocasió força a prop del poblat.

5. És recol·lecten les espigues, però aquesta vegada no es processa tot el gra, sinó que se'n guarden unes llavors.

5. Se recolectan las espigas, pero esta vez no se procesa todo el grano, sino que se guardan unas semillas.

6. Les llavors guardades
es planten de nou
a prop del poblat.

6. Las semillas guardadas
se plantan de nuevo
cerca del poblado.

7. Al cap d'uns mesos la collita està a punt
a partir d'ara l'aliment de la comunitat està
assegurat: ha nascut l'agricultura.

Una cabana de fa 10.000 anys

En el Jericó de fa 10.000 anys es vivia en cabanes circulars d'uns 5 metres de diàmetre i uns 3 metres d'altura, parcialment excavades a terra i completades per un mur de maons de tova que s'elevava seguint el negatiu del terra.

La vida durant el Neolític Preceràmic A o Inicial

Els poblats emmurallats de cabanes circulars, una estructura social organitzada, la caça d'animals salvatges, una incipient agricultura i una possible activitat comercial són la característica essencial que defineix el Neolític Inicial a l'Orient Pròxim.

Maons de fang

Els maons més antics daten d'aquesta època. Es feien amb fang barrejat amb palla i tenien la base plana i la cara superior arrodonida.

Ossos d'animals

La seva presència ens informa sobre les espècies consumides en l'antiguitat. A Jericó es caçaven gaseles, verros i guineus.

L'arc

Al Jericó del Neolític s'utilitzava l'arc per a la caça d'animals salvatges, sent les fletxes de fusta amb punta de pedra tallada similars a les de les posteriors èpoques històriques.

La falç

La falç és un instrument inventat al Neolític que s'utilitzava per a la sega dels cereals.

Recorda aquesta relació d'elements que trobem dins la cabana...

Maons de fang

Ossos d'animals

L'arc

La falç

La falç

A la cabana, també hi hauria:

Objectes de fusta

A Jericó s'utilitzava una gran varietat d'instruments en fusta com ara agulles, agulles de cap, alenes, arpons, llances i puntes de fletxa.

La sal

Un dels productes comercialitzats a Jericó. S'utilitzava especialment per conservar els aliments i provenia del mar Mort.

El betum

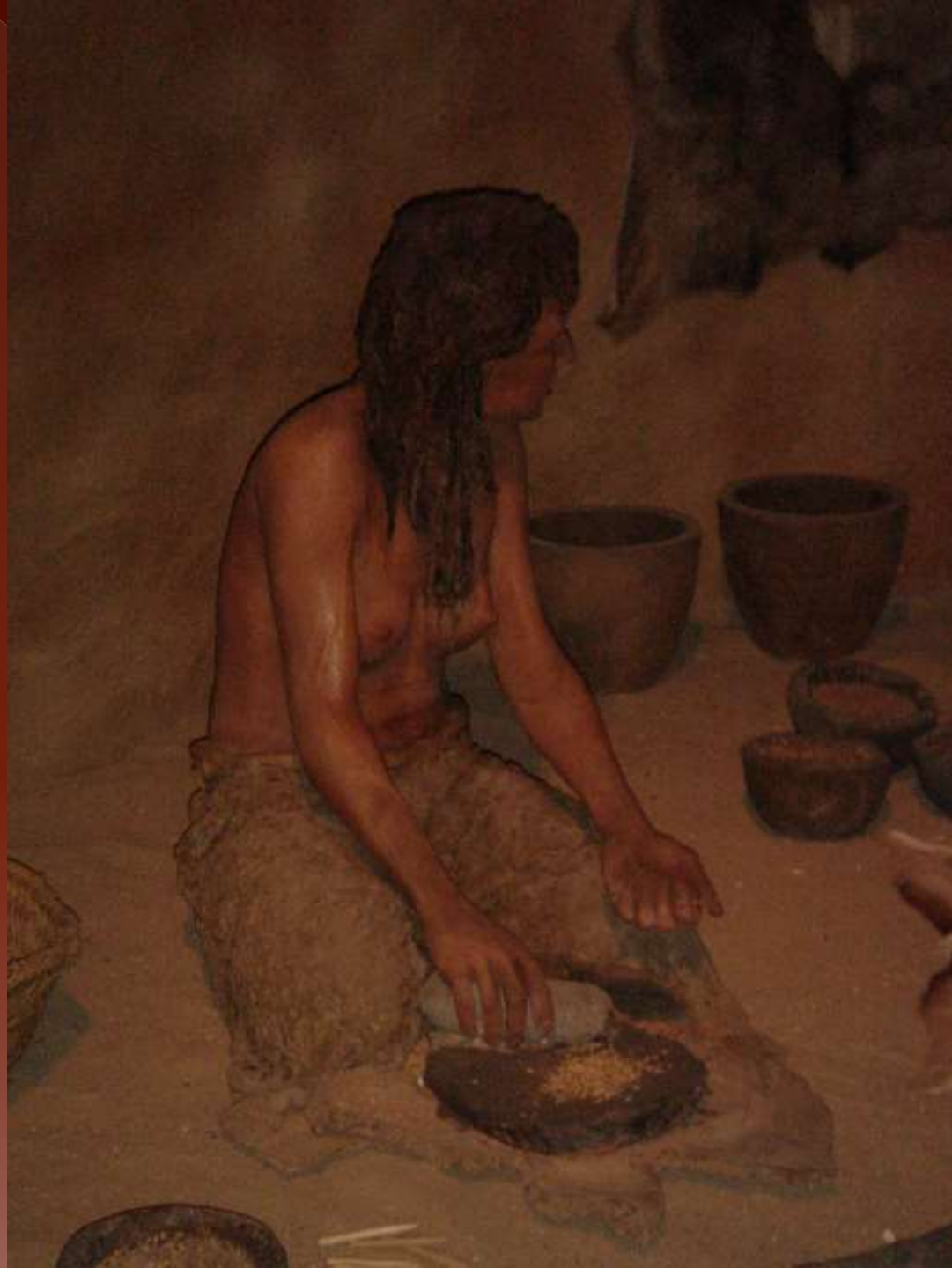
El betum s'utilitzava especialment per folrar els cistells i així fer-los impermeables, perquè encara no es coneixia la ceràmica.

Molent cereal

La mòlta del gra era una de les activitats domèstiques més importants. En aquest cas, el moli es denomina barquiforme per la seva forma.

Objectes de fusta

Quina activitat està fent la dona?

La molta del gra

Quina mena de molí utilitza?

Barquiforme

Què pot ser allò que els arqueòlegs han pogut trobar al bell mig de la cabana?

Ossos humans, cranis del grup familiar enterrats dins de casa!

El primer agricultor

Aquest habitant de Jericò cull els cereals tal com ho feien els seus immediats avantpassats caçadors-recol·lectors. Ara, gràcies a la selecció feta per l'home, la tasca és més fàcil, perquè les plantes creixen prop del lloc d'hàbitat i les espigues són més resistents; ja no cauen els grans en intentar collir-les.

Alguns assentaments del Neolític Preceràmic A

Jerico

Actual Palestina

Orient Pròxim. Llevant Sud.

Zona de Siria-Palestina

Ocupació

Fa entre 13.000 i 6.000 anys

Període comentat

Preceràmic A (11.000-10.200)

Jerico és un important jaciment situat a la vall baixa del Jordà. El seu període d'ocupació és molt llarg, i serveix com a exemple d'una perfecta seqüència cronològica. Ens hem centrat en aquest jaciment per definir els períodes temporals de l'exposició. Les característiques del Jerico Preceràmic A defineixen dos avenços imprescindibles en l'evolució cultural de la humanitat: la vida en poblats estables amb arquitectura complexa i la presència de vegetals domesticats.

Mureybet

Actual Siria

Orient Pròxim. Llevant Nord.

Zona de Siria-Palestina

Ocupació

Fa entre 12.400 i 10.000 anys

Període comentat

Fases III A i III B (11.200-10.600)

Ocupat des del 12.400 al 10.000, són les fases III A i III B (entre l'11.200 i el 10.600) les que ens interessen en aquesta ocasió, perquè el seu conjunt conforma el Mureybetiense, una fàcies local contemporània del Neolític Preceràmic A del Llevant Meridional (Jericó).

Figurilla antropomorfa asseguda
Mureybet (Siria)

Argila modelada

Fa entre 11.000 i 10.600 anys

Fase III B. Mureybetiense

Nemrik

Actual Iraq

Orient Mitjà. Monts Zagros. Vall de Sinjar.

Zona iranoiraquiana

Ocupació

Fa entre 12.000 i 9.500 anys

Període comentat

Fases II a V (11.200-9.500)

La seqüència cultural del Mesolític a la zona dels monts Zagros està caracteritzada per un Zarziense, contemporani cronològicament del Natufiense de la zona de Llevant.

En el posterior període Neolític destaca el jaciment de Nemrik, per la seva recent excavació i per la riquesa de la informació obtinguda.

Estatueta / piló o mà de morter de cap esculpit
Nemrik (Iraq)

Pedra

Fa més de 10.000 anys. Fase III

Nemrikense

Jerf El Ahmar

Actual Síria

Orient Pròxim. Llevant Nord.

Zona de Síria-Palestina

Ocupació

Fa entre 11.200 i 10.800 anys

Període comentat

Els nou nivells d'ocupació

Jaciment situat a la vall mitjana de l'Eufrates, igual que Mureybet. El seu període d'ocupació (400 anys) és molt curt en comparació amb la majoria d'assentaments coetanis i coincideix cronològicament amb el Neolític Preceràmic A del Llevant Sud (Jericó).

Plaqueta decorada
Jerf el Ahmar (Síria)
Pedra

Fa entre 11.200 i 10.800 anys. Nivells 1-9A

Museu de Síria

Damascus

Neolític Preceràmic B

- La ramaderia.
Fa entre 10.000 i
9.000 anys

La ramaderia

Neolític Preceràmic B o Aceràmic.
L'exemple de Jarmo.

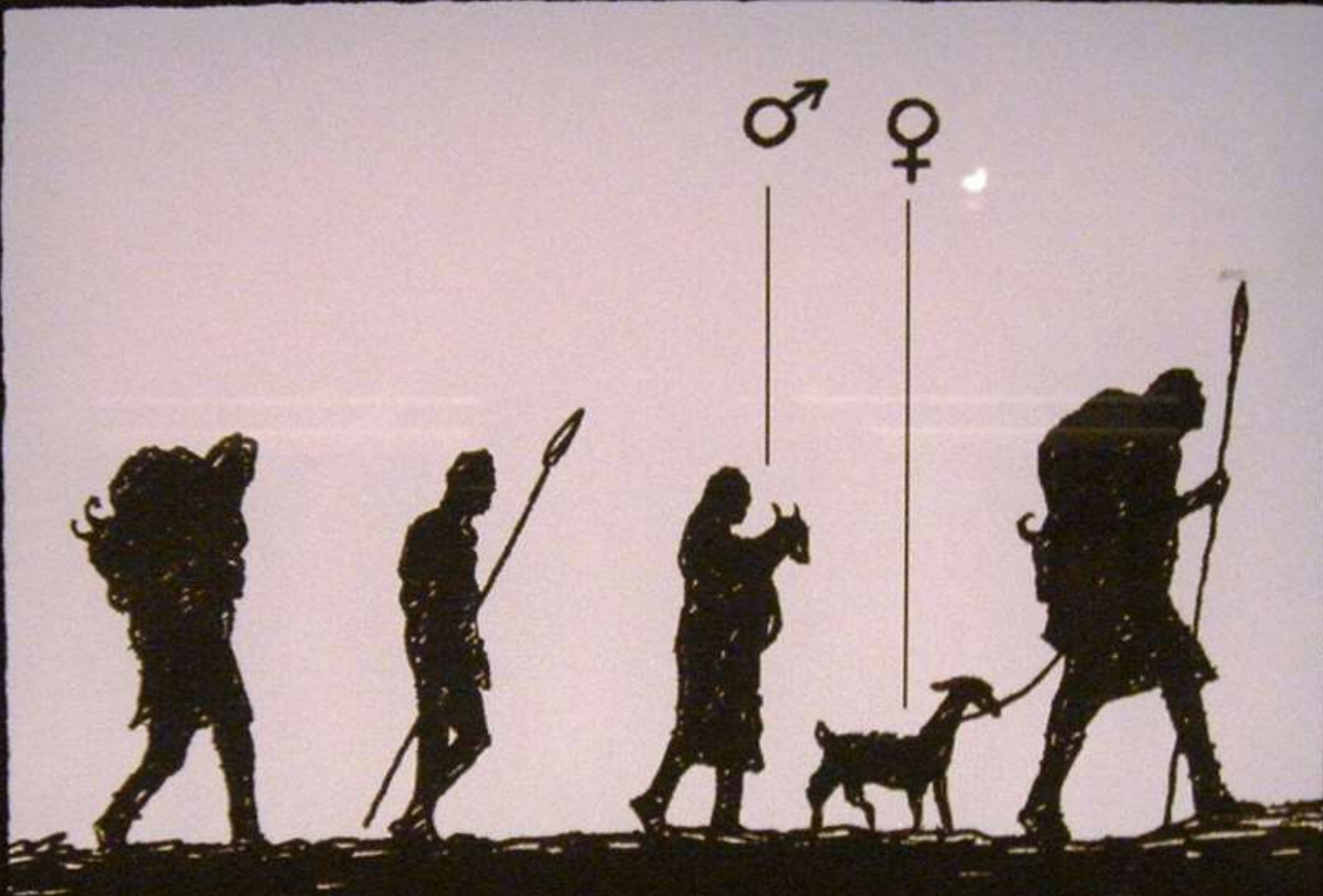
Fa entre 10.000 i 9.000 anys

La ramaderia. Els animals al servei de l'home
Igual que l'agricultura, la ramaderia és un sistema controlat de producció d'aliments amb el qual l'home intervé en la natura, transformant-la en benefici propi. El primer animal domesticat fou el gos (14.000 anys), però mai amb vista al seu consum, almenys en aquells moments inicials. La vertadera ramaderia apareix fa entre 10.000 i 9.000 anys a l'Orient Mitjà, amb la domesticació de la cabra i l'ovella, seguits un xic més tard pels bòvids. Les primeres evidències de pràctiques ramaderes es troben emmarcades en l'horitzó definit tradicionalment, a partir de l'estratigrafia del jaciment de Jericó, com a Neolític Preceràmic B i que cobreix una cronologia aproximada entre fa 10.000 i 9.000 anys. Un desenvolupament amb un gran paral·lelisme amb el de Llevant es pot seguir al peu de les muntanyes Zagros, al nord-oest de l'Iraq. Un dels més famosos jaciments de la regió és Jarmo.

**L'origen de la ramaderia...
Va poder passar així**

1. Durant el Mesolític es practicava una caça selectiva dels animals salvatges: s'escollien les espècies i l'edat de les preses.

2. Un cop morta la mare, era fàcil capturar algunes cries i portar-les al poblat.

3. Els animals capturats de ben petits s'acostumen al captiveri i al contacte amb l'home.

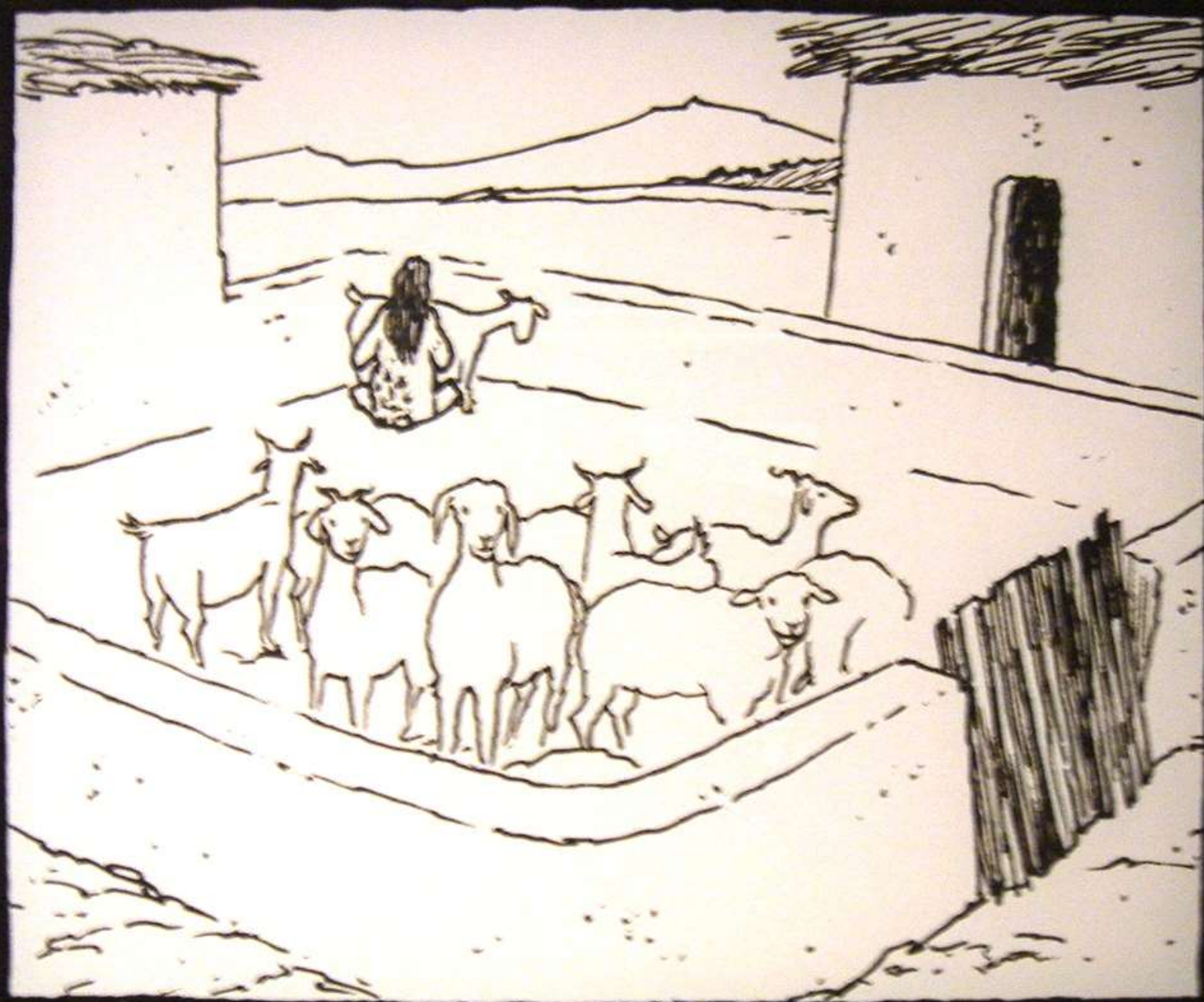
4. D'aquesta manera, assoleixen la maduresa dins del poblat.

5. En edat fèrtil es reprodueixen entre ells.

6. El sistema funciona, cal capturar més cries..

7. Al cap d'un temps, un ramat controlat per l'home pastura prop del poblat. A partir d'ara l'aliment de la comunitat està assegurat: ha nascut la ramaderia.

El poblal de Jarmo

Jarmo

Orient Mitjà. Vessant dels Zagros.

Zona iranoiraquiana. Actual Iraq.

Ocupació - Fa entre 9.700 i 8.400 anys

Període tractat - Neolític Aceràmic

1,8-1,3 (9.500-8.900)

Població estimada - 200 habitants

L'assentament de Jarmo, al Kurdistan iraquià, presenta 16 nivells d'ocupació. A la fase del Neolític Aceràmic el poblal el constitueixen unes dues dotzenes de cases rectangulars, dividides en diverses habitacions amb parets de fang i sostre de canyes barrejades amb fang. L'economia es basava en el cultiu de cereals i lleguminoses (blat espelta, ordi, espelta, pèsols i lletíes), en la caça d'animals salvatges amb ajuda del gos (gasela, porc senglar, ovella) i en la ramaderia de la cabra (*Capra hircus*) que els proporcionava llet, carn i velló de llana.

Els primers ramaders del món

Els inicis de la domesticació s'han documentat en un mínim de sis zones originàries o nuclears distribuïdes per tot el planeta. Els animals protagonistes en cada una de les zones són diferents i han condicionat en certa manera el desenvolupament cultural dels diferents pobles.

en animales (ovinos, caprinos, equinos, bovinos, porcinos, etc.) y la tumba del cerro 2, entre otros, se han encontrado restos de cerámica, huesos y otros materiales.

Los primeros animales domesticados por el hombre

Los primeros animales domesticados por el hombre

Oriente Próximo y otras ganaderías en otras tierras. Seis zonas nucleares

Los primeros ganaderos

Los restos de la domesticación de los animales se encuentran en las zonas arqueológicas de los cerros 2, 3 y 4, entre otros, se han encontrado restos de cerámica, huesos y otros materiales.

El poblado de Jarama

El poblado de Jarama, situado en la zona de los cerros 2, 3 y 4, es uno de los más importantes del área. Se han encontrado restos de cerámica, huesos y otros materiales.

La vida durante el Neolítico Precerámico B o Acerámico

La vida durante el Neolítico Precerámico B o Acerámico se caracterizó por la aparición de nuevas tecnologías, la explotación de recursos, la agricultura y la domesticación de animales. Se han encontrado restos de cerámica, huesos y otros materiales.

Comer y beber en la Prehistoria

Mufló asiàtic
(*Ovis [musimon] orientalis*)
Domesticat fa 9.500 anys. Orient Pròxim
Avantpassat (agriotip) de l'ovella

Alguns assentaments del Neolític Preceràmic B o Aceràmic

Jaciments del Neolític Preceràmic B
Yacimientos del Neolítico Precerámico B

Jarmo

Actual Iraq

Orient Mitjà. Vessant dels Zagros.

Zona iranoiraquiana

Ocupació - Fa entre 9.700

i 8.400 anys

Període comentat - Neolític Aceràmic

1,8- 1,3 (9.500-8.900)

Les característiques del Jarmo Aceràmic defineixen una societat que coneix l'agricultura i una incipient ramaderia de cabres, però que encara no fa ceràmica.

Figureta antropomorfa asseguda
Jarmo (Iraq)
Argila modelada

Fa entre 9.500 i 8.900 anys.
Neolític Aceràmic 1,8 a 1,3

Abu Hureyra

Actual Síria

Orient Pròxim.

Vall Mitjana de l'Eufrates.

Zona de Síria-Palestina

Ocupació - Fa entre 13.400 i

12.600 anys / del 9.750 al 9.000 /

del 9.000 al 8.400

Període comentat - Aceràmic

Primerenc i Tardà (9.750-9.000)

Vaixella de pedra
Abu Hureyra (Síria)
Pedra

Fa entre 9.750 i 9.000 anys. Aceràmic Primerenc i Tardà
Mlefatense Occidental

Tell Halula

Actual Síria

Orient Pròxim. Eufrates Mitjà.

Zona de Síria-Palestina

Ocupació - Fa entre 9.850

i 7.600 anys

Període comentat - Preceràmic

(9.850-9.000)

El jaciment de Tell Halula —excavat i estudiat de forma precisa per un equip espanyol dirigit per Miquel Molist—, és un dels pocs que permeten veure clarament el pas d'una activitat exclusivament cinegètica a l'aparició progressiva d'animals domèstics. En un principi cabres, poc més tard ovelles i, posteriorment, bòvids i porcs, tot això en uns 700-800 anys a partir de la fundació de l'assentament. A Tell Halula les campanyes són sempre fructíferes: s'han trobat els vestigis de teixit més antics del món, murals esplèndids al terra dels habitatges, i objectes de coure amb una cronologia molt antiga.

**Tros de teixit
Tell Halula (Síria)
Tipus indeterminat**

Fa entre 9.200 i 8.500 anys.

Neolític Preceràmic B Mitjà

Çayönü

Actual Turquia

Orient Pròxim.

Conca alta del Tigris.

Zona de la península Anatòlica

Ocupació - Fa entre 10.350

i 8.500 anys

Període comentat -

Fases I C i I D (9.570-8.900 aprox.)

El poblat de Çayönü estava compost per construccions de diversos tipus: cases amb sòcol elevat de forma rectangular; recintes compostos de tres espais allargats i terra de còdols, i un edifici singular (anomenat l'"edifici de les calaveres") compost per dues construccions semiexcavades, una llosa de pedra a manera d'altar (amb restes de sang animal i humana) i tres petits àmbits funeraris amb més de 500 esquelets a l'interior.

**Pedra amb ranura decorada
Çayönü (Turkia)
Pedra**

Fa entre 9.570 i 8.900 anys

Preceràmic I C i I D. Tradició mureybetiens

Neolític ceràmic

- La ceràmica.
Fa entre 9.000 i 6.000 anys

La ceràmica

Neolític Ceràmic.

L'exemple de Çatal Hüyük

Fa entre 9.000 i 6.000 anys

Nous recipients per a noves necessitats

La ceràmica va suposar la innovació tecnològica més important del Neolític. Per primera vegada no es produeix la transformació d'una matèria primera (pedra, os, fusta), sinó que s'integren elements (foc, terra, aigua) per conformar un nou material. Regions com el Creixent Fèril, on van començar els processos agrícola i ramader, van estimular el desenvolupament de la ceràmica, ja que es tracta d'un material que està estretament relacionat amb ells. Les primeres evidències de producció ceràmica es troben emmarcades en l'horitzó definit tradicionalment, a partir de l'estratigrafia del jaciment de Jericó, com a Neolític Ceràmic, i que cobreix una cronologia d'entre fa 9.000 i 7.000 anys. En aquest període centrarem l'àmbit, però incloent el VII mil·lenni amb la cultura Ubaïd, per tal d'enllaçar amb l'estatalització de Mesopotàmia i les primeres escriptures (període Uruk). Çatal Hüyük, a Anatòlia, constitueix l'exemple més conegut del període.

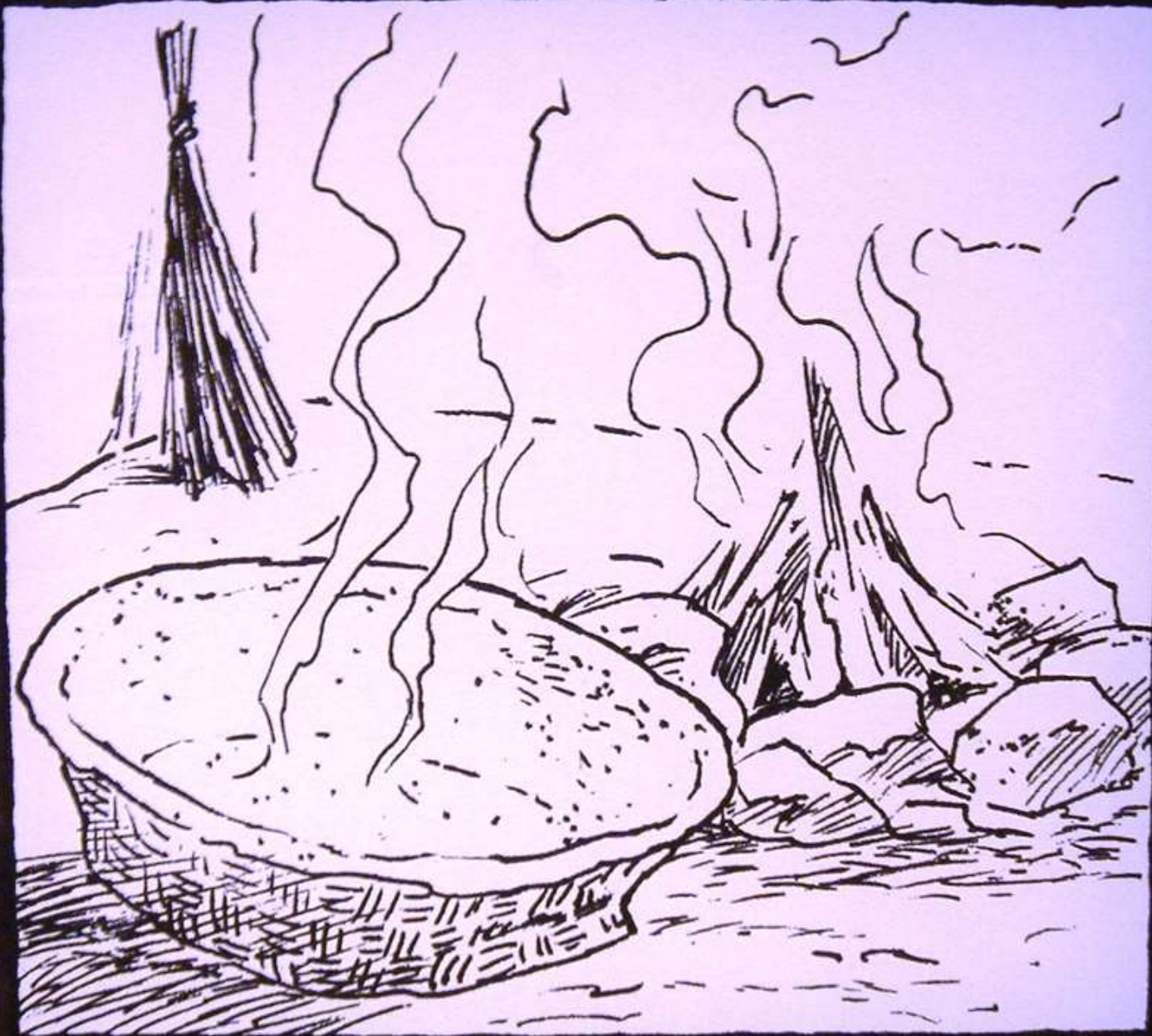
L'origen de la ceràmica...
Va poder passar així

11. El fang és una matèria primera molt abundant utilitzada des dels inicis del Neolític per construir cases.

2. També s'utilitzava per recobrir els cistells utilitzats com a recipients i així fer-los impermeables.

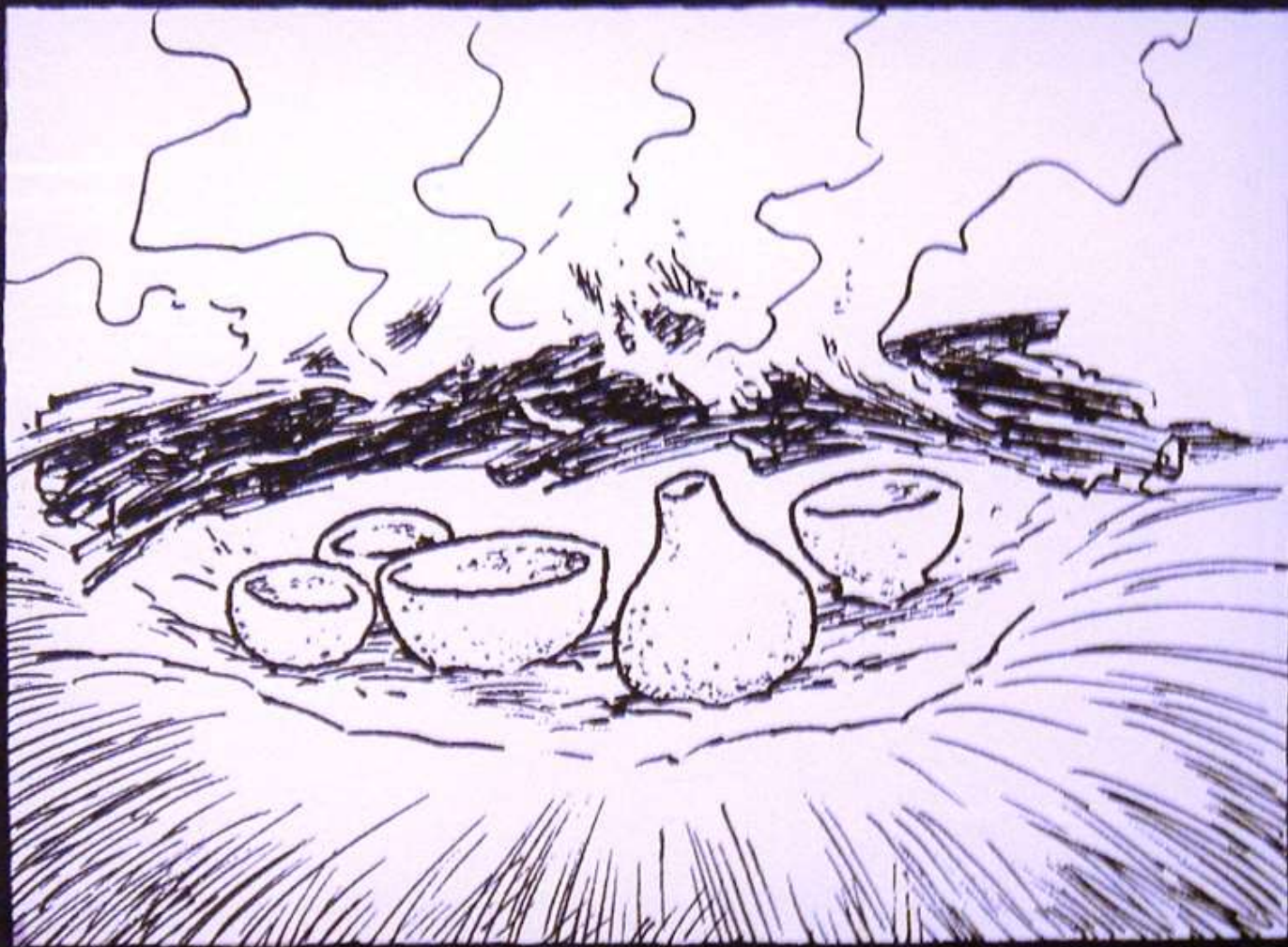
3. L'exposició accidental al foc d'un d'aquests cistells folrats amb fang devia ser inevitable.

4. El fang s'ha endurit amb l'escalfor del foc. Ara el cistell pot utilitzar-se així, o extraure la ceràmica cuita del seu interior.

5. El sistema del motllo vegetal i la foguera funciona, però es pot millorar modelant les peces directament en fang.

6. Aquests forns són com una foguera semienterrada, i amb ells s'aconsegueix una millor cocció de les peces modelades. Ara la fabricació de recipients ràpidament i fàcilment és un fet: Ha nascut la ceràmica.

El poblat de Çatal Hüyük

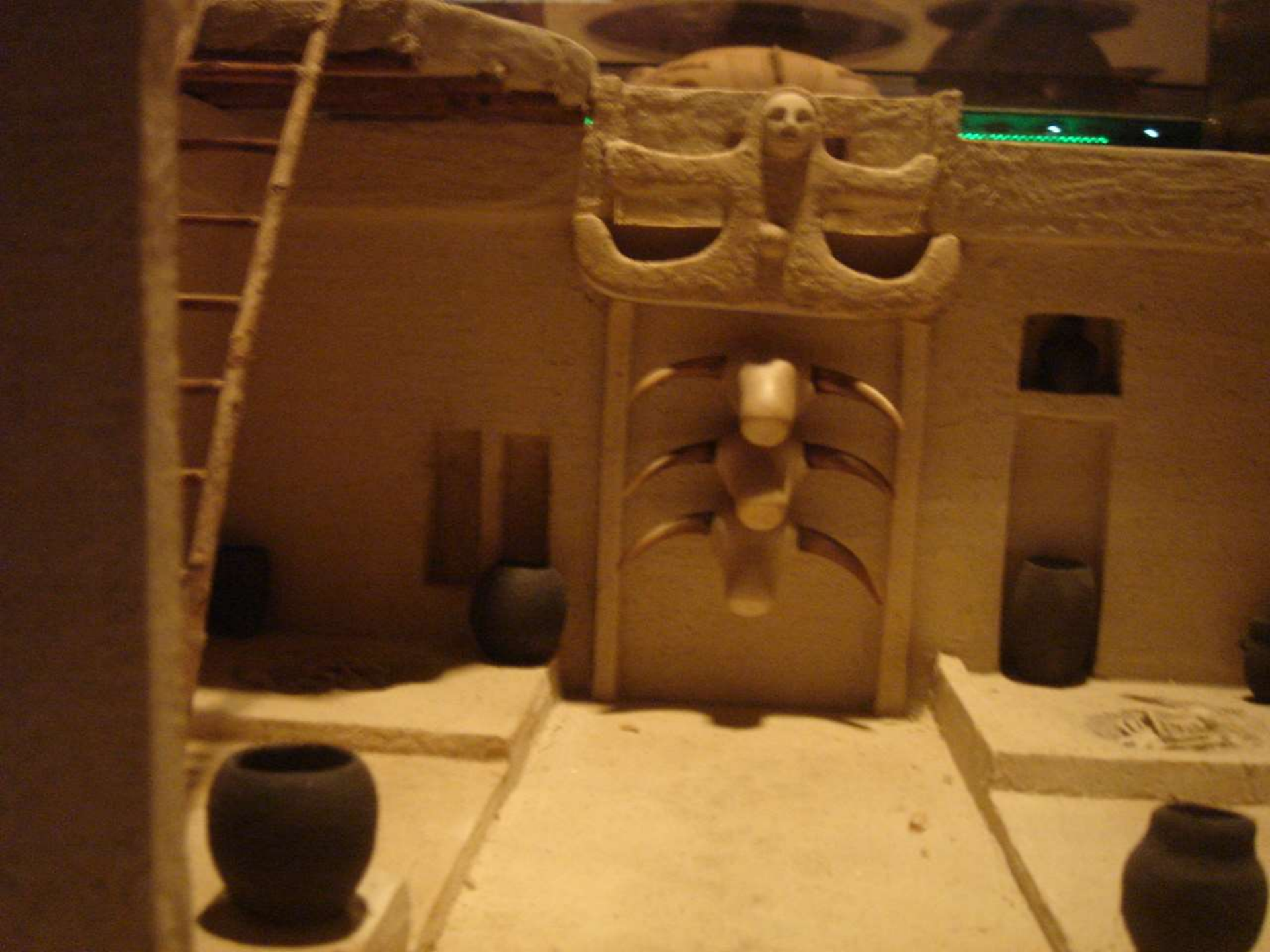
L'assentament de Çatal Hüyük està situat al sud de l'actual Turquia, a l'altiplà de la zona central d'Anatòlia. Fa uns 8.500 anys, durant la fase ceràmica, el poblat tenia unes 12 hectàrees de superfície, i estava compost per uns mil habitatges (dels quals se'n coneix una trentena) rectangulars amb accés pel sostre i construïdes amb parets de tova emblanquinades amb argamassa blanca.

El poblat de Çatal Hüyük El poblado de Çatal Hüyük

Els recipients que van canviar el món

**El origen de la cerámica...
Pudo pasar así**

Algunos asentamientos del Neolítico Cerámico

Con una lupa binocular se pueden distinguir los distintos tipos de desgrasante de una cerámica, ya sean minerales o vegetales. Asimismo se puede apreciar si una pasta es grosera o depurada. En este caso vemos una pasta grosera con desgrasante de mica (puntos negros) y cuarzo (puntos brillantes). Además de las partículas sólidas propias de la arcilla, para poder trabajarla se le deben añadir ciertas partículas (desgrasante).

En el taller de cerámica, las primeras cerámicas se modelaban a mano. Se utilizaban tres técnicas distintas: molde vegetal, modelado a partir de bloque y modelado mediante bandas o anillos.

Técnicas modelado

1. Modelado con cesto
2. Modelado directo a mano
3. Modelado mediante bandas o anillos

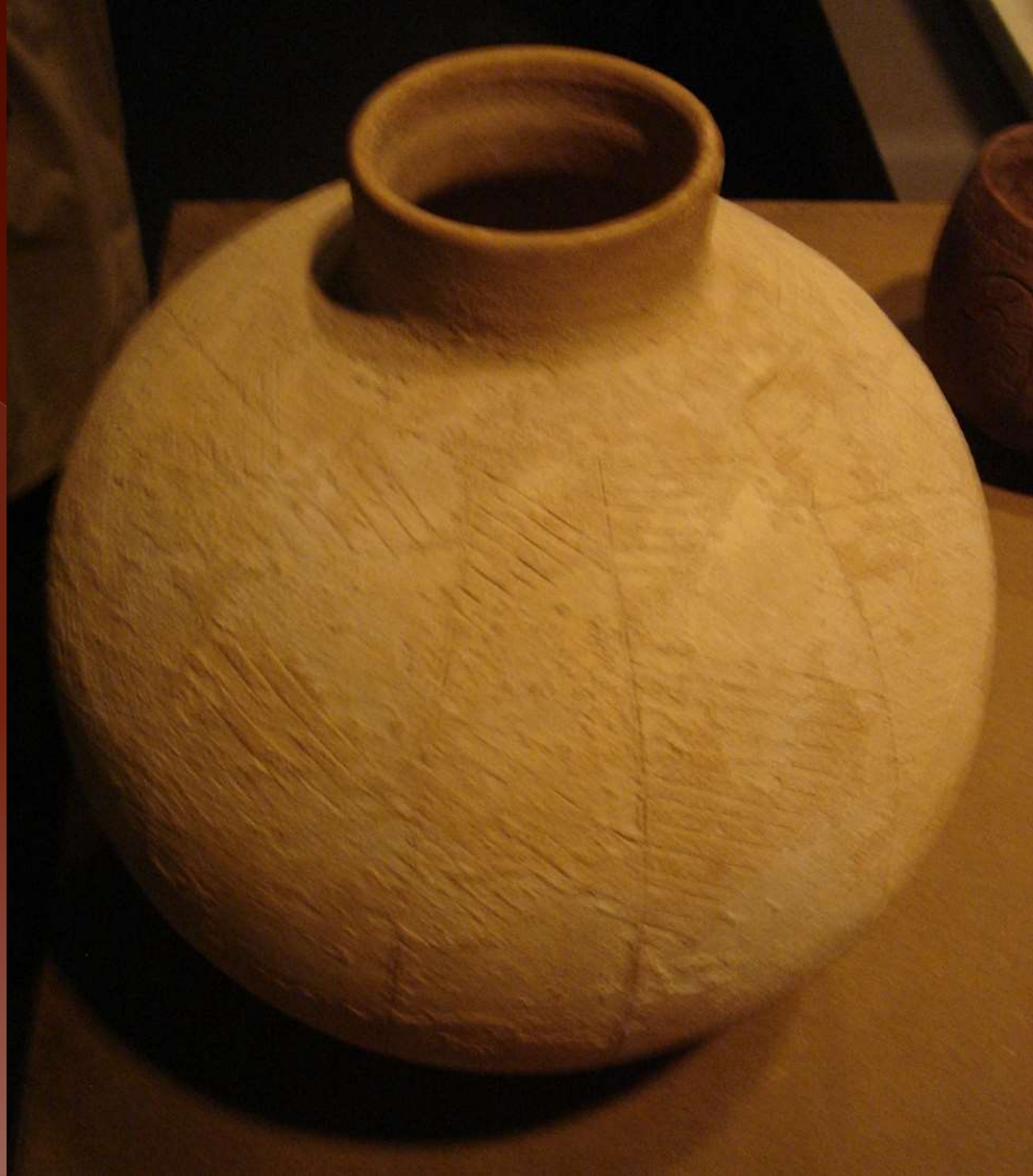
se llevaba a cabo en hornos denominados de trinchera, consistentes en un agujero en la tierra en cuyo interior se apilaban las diversas piezas, cubiertas por las ramas secas que servían de combustible; por último se cubría todo con más ramas y tierra.

de la investigación arqueológica del periodo. Su decoración, ya sea impresa o pintada, permite detectar culturas y cronologías. En los ejemplos mostrados observamos el paso de los primeros recipientes, toscos y sin decoración, a los esplendidos platos pintados mesopotámicos.

Vas amb decoració incisa

Edí Hamana (Iraq)

Fabricat fa 8.000 anys

A Orient Pròxim s'han trobat indicis de producció ceràmica des de fa uns 8.000 anys a les zones de Síria i Jordània. En aquest cas es mostra un got globular amb coll i decoració de línia incisa, motiu que representa les ceràmiques més antigues de la zona de l'Iraq.

Vas decorat amb bandes

Lengwader (Alemanya)

Falsetat fa 7.500 anys

A l'Àfrica Central s'han trobat indicis de produccions ceràmiques des de fa uns 7.500 anys. En els Balcans, les tècniques agrícoles i la manufactura de gots aparen en aquestes dates de forma simultània a través del contacte amb els països agrícoles anatòlics. Aquestes primeres ceràmiques europees són anomenades "ceràmiques de bandes" (bandkeramik), i estaven decorades amb línies fines de punts.

Copa amb decoració geomètrica pintada

Hasappa (Pakistan)

Fabricat fa 6.000 anys

A la vall de l'Indus, fa uns 6.000 anys ja s'utilitzava el fang per fer recipients com ara vasos i jarres. Els decoracions eren pintades, de tipus geomètric i simètric. Els vasos portaven inscripcions diferents (Hevra), que testimonien de la diversificació del sector i de la competició de l'època. Com les figures i decoracions, aquestes eren utilitzades des del primer moment, hem de suposar una influència de les cultures més orientals de l'Àsia i l'Àfrica (aquesta vall que és la Unió Soviètica) sobre les poblacions de l'Àsia central i el sud-est.

Gerra amb decoració pintada

Gizeh (Egipte)

Fabricat fa 5.000 anys

La ceràmica més antiga d'Egipte s'ha trobat al jaciment del Fayum, en el seu període Neolític, i se li pressuposa una antiguitat d'uns 6.200 anys. Segurament es van rebre influències de Sumer en el coneixement inicial de la tècnica, que aviat va ser desenvolupada de manera esplèndida pels artesans de les terres del Nil. Els egipcis van fer una important contribució a la ceràmica amb l'establiment de belles realitzacions. En aquest cas, el vas de forma globular invertida i sense coll, té uns 5.000 anys, i presenta decoració pintada en tons vius amb una barcassa com a protagonista de l'escena.

Els símbols en les primeres ceràmiques

La deessa mare

Els ulls representats en aquest vas segurament fan al·lusió als de la deessa mare, ésser suprem adorat en la prehistòria d'Anatòlia.

La diosa madre

Los ojos representados en este vaso seguramente hacen alusión a los de la diosa madre, ser supremo adorado en la prehistoria de Anatolia.

Les mans

Es dibuixos de mans, que apareixen des del Paleolític Superior, poden haver estat un símbol de protecció contra el mal.

Las manos

Los dibujos de manos, que aparecen desde el Paleolítico Superior, pueden haber sido un símbolo de protección contra el mal.

El toro

Aquest animal, molt representat en les fases ceràmiques del Neolític, fou el símbol masculí de la fertilitat.

El toro

Este animal, muy representado en las fases cerámicas del Neolítico, fue el símbolo masculino de la fertilidad.

Les flors

Les flors eren un motiu popular en el Neolític Ceràmic, simbolitzaven la resurrecció i l'alegria.

Las flores

Las flores eran un motivo popular en el Neolítico Cerámico, simbolizaban la resurrección y la alegría.

Alguns assentaments del Neolític Ceràmic

Çatal Hüyük

Actual Turquia

Orient Pròxim.

Zona de la península Anatòlica

Ocupació - Fa entre 9.000 i 7.400 anys

Període comentat -

Nivell VI (9.000-8.500).

Neolític Ceràmica antic d'Anatòlia

Çatal Hüyük és un jaciment situat al sud de l'actual Turquia. La seva importància en aquesta fase ceràmica ha fet que l'escollim com a exemple de poblat que viu de l'agricultura i la ramaderia, i que ja coneix la ceràmica. Es cultivaven cereals (blat espelta i espelta menor, ordi de sis carreres), es caçaven animals salvatges (caça major, lleopard, ovella, cérvol, onagre, ós) i es criaven espècies domèstiques (cabra, ovella, porc i possiblement bou).

Figureta de dona donant a llum
Çatal Hüyük (Turquia)
Argila modelada i cuita
 Fa uns 7.500 anys.
 Nivell II. Neolític Ceràmic.

Figureta de dona donant a llum
Çatal Hüyük (Turquia)
Argila modelada i cuita
Fa uns 7.500 anys.
Nivell II. Neolític Ceràmic.

Tell-al-Sawwan

Actual Iraq

Orient Pròxim.

Zona iranoiraquiana.

Sud de Mesopotàmia

Ocupació - Fa entre 7.500 i 6.500 anys

Període comentat -

Nivell III A (7.500-7.000 aprox.).

Neolític Ceràmic. Cultura Samarra

En aquest jaciment emmurallat de gairebé 3 hectàrees de superfície, s'ha trobat un mínim de 10 construccions de planta rectangular multicel·lular, d'uns 15 per 12 metres, distribuïdes entorn a un gran pati central. Es vivia principalment de l'agricultura de regadiu, que és la novetat més significativa del període. El nom de Samarra prové del jaciment del mateix nom, molt proper a Tell-al-Sawwan.

Figureta femenina erecta
Tell-al-Sawwan (Iraq)
Argila modelada i cuita
Fa uns 7.400 anys
Nivell III A. Neolític Ceràmic

Arpachiyah

Actual Iraq

Orient Pròxim. Zona iranoiraquiana.

Nord de Mesopotàmia

Ocupació -

Fa entre 7.250 i 6.500 anys

Període comentat -

7.250-6.500.

Neolític Ceràmic. Cultura Halaf

Fa uns 7.250 anys, la cultura Halaf substitueix la d'Hassuna al nord de Mesopotàmia. Aquesta cultura destaca per les seves elaborades ceràmiques, per les estructures d'habitat semblants a un dolmen i perquè es considera representant al Pròxim Orient de l'aparició de les primeres prefectures.

**Plat polieromat
Arpachiyah (Iraq)
Ceràmica**

Fa uns 7.000 anys.
Nivells recents

Eridú

Actual Iraq
Orient Pròxim. Zona iranoiraquiana.
Sud de Mesopotàmia
Ocupació -
Fa entre 7.600 i 5.900 anys
Període comentat -
Nivells I, II, III (7.600-5.900).
Neolític Ceràmic. Període Ubaid

El període Ubaid és una època de grans avenços. Situat cronològicament en els últims moments del Neolític, constitueix l'avantguarda perfecta per al desenvolupament de la prehistòria i neolítica etapa Ubaid. En aquest moment sorgeixen les estructures arquitectòniques complexes, tant d'habitatge com religioses, les societats jeràrquiques i el comerç marítim de llargs distàncies.

Figureta antropomorfa
Eridú (Iraq)
Ceràmica
Fa uns 6.500 anys
Nivells II-III

Calcolític

- L'escriptura. Fa entre 6.000 i 5.000 anys

L'escriptura

Calcolític. Període Uruk.

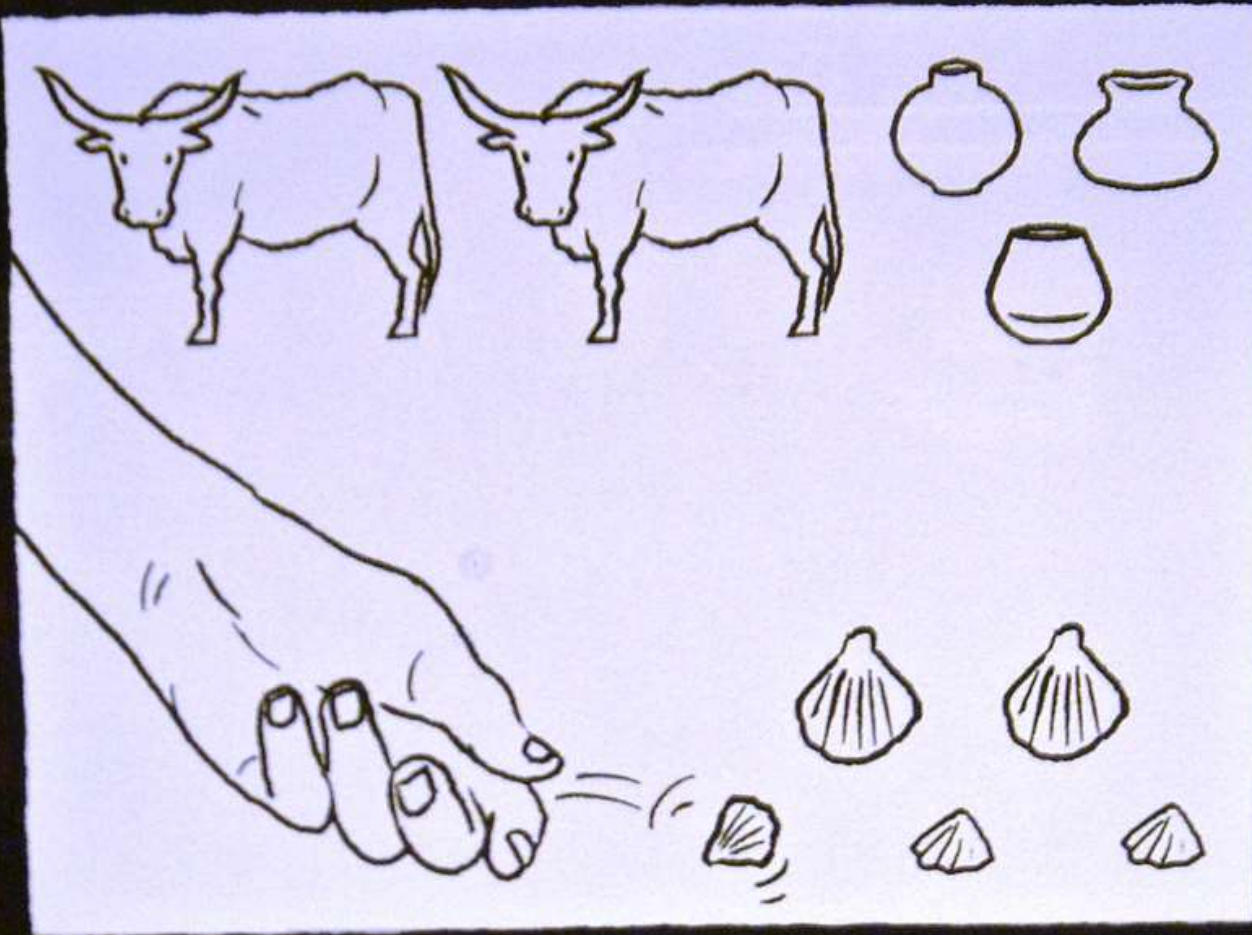
L'exemple d'Uruk

Fa entre 6.000 i 5.000 anys

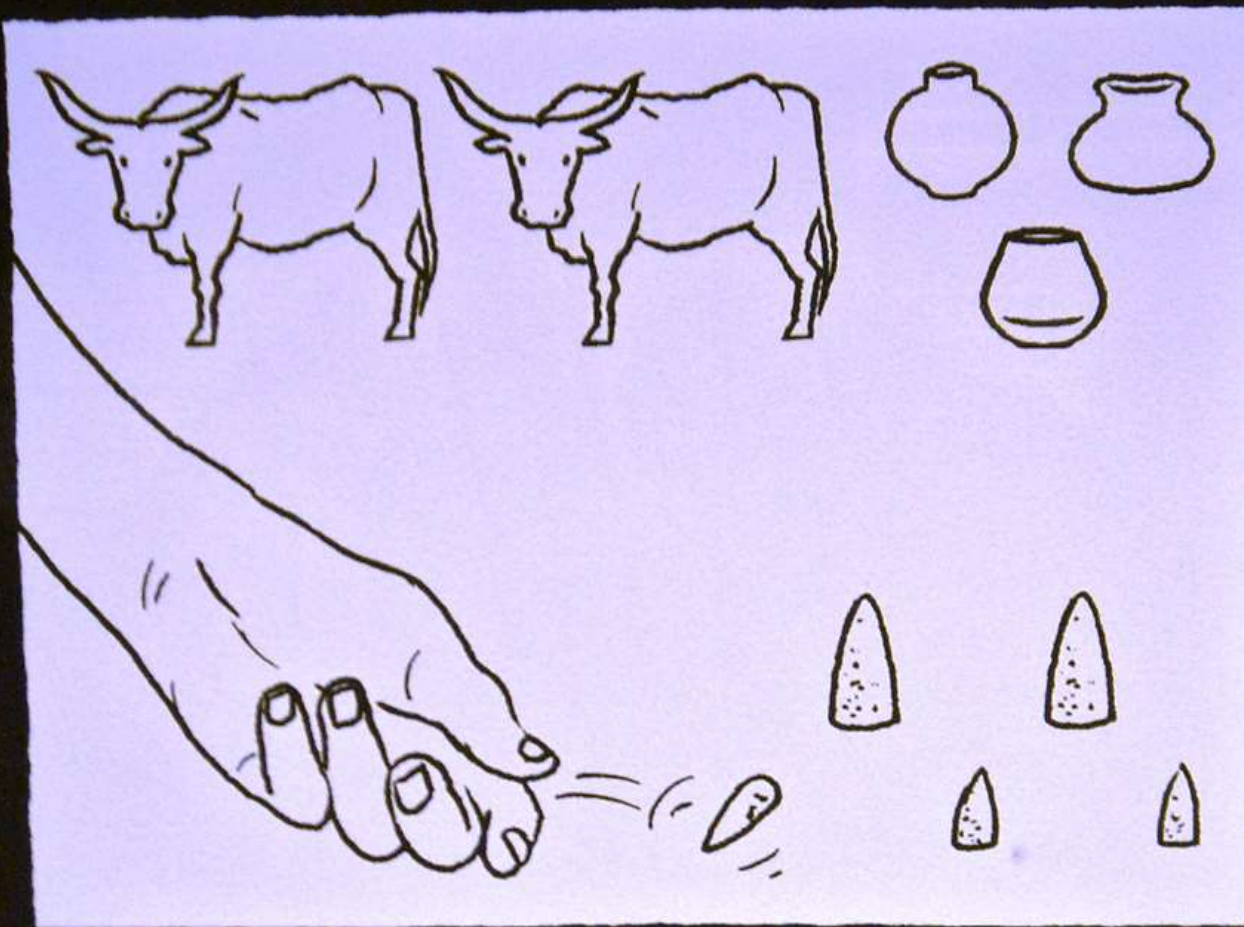
Plasmant el pensament

Fa uns 5.300 anys es va inventar una primitiva forma d'escriptura a l'Orient Pròxim. Els agricultors i ramaders van deixar de confiar únicament en la memòria per portar els comptes dels cultius i ramats. Aquesta primera escriptura, gravada en taules d'argila, era de tipus pictogràfic, i hi apareixen sovint símbols com animals, cereals i el sol. Aquests pictogrames primitius es van desenvolupar amb el temps transformant-se en caràcters en forma de falca que esdevingueren el codi escrit anomenat cuneïforme.

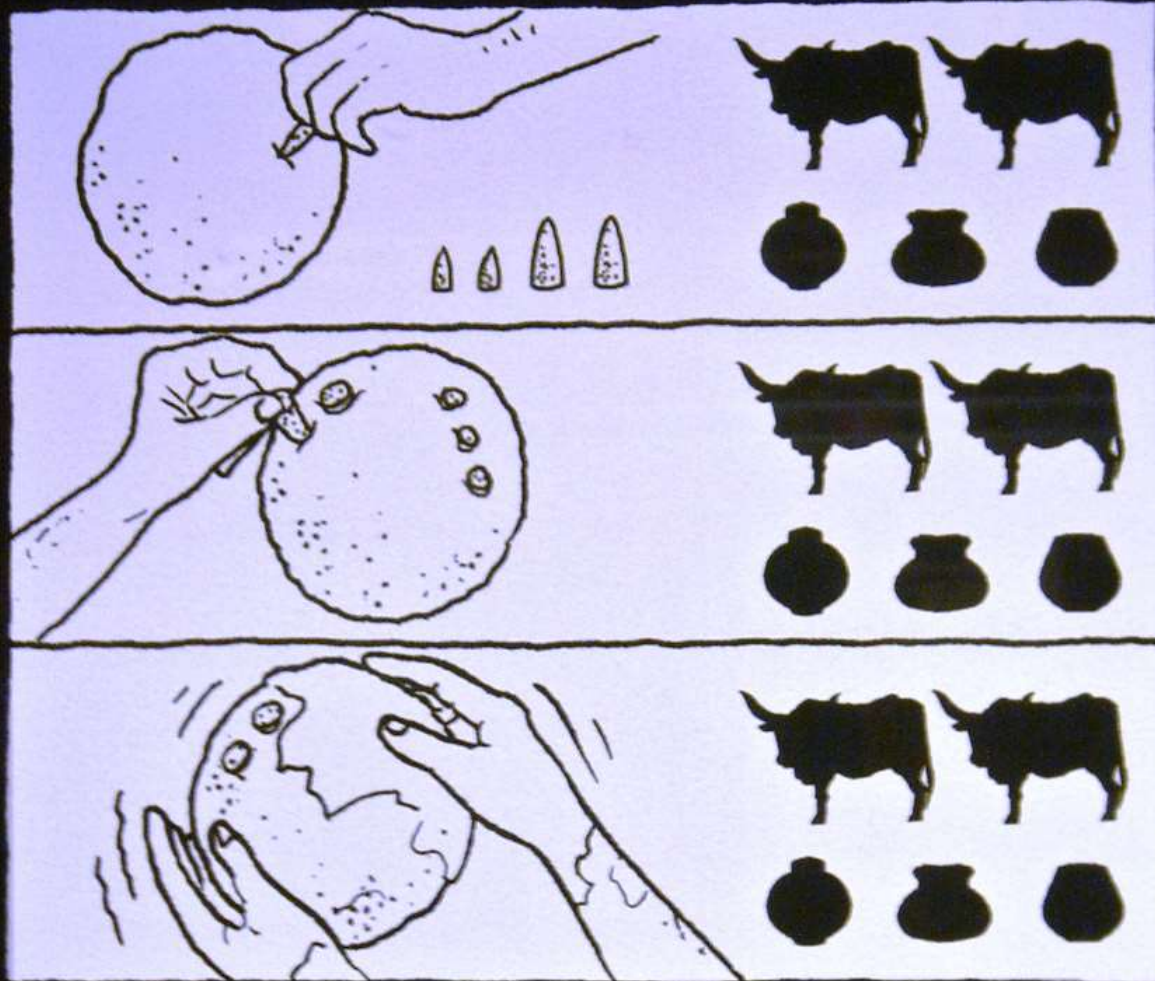
L'origen de l'escriptura...
Va poder passar així

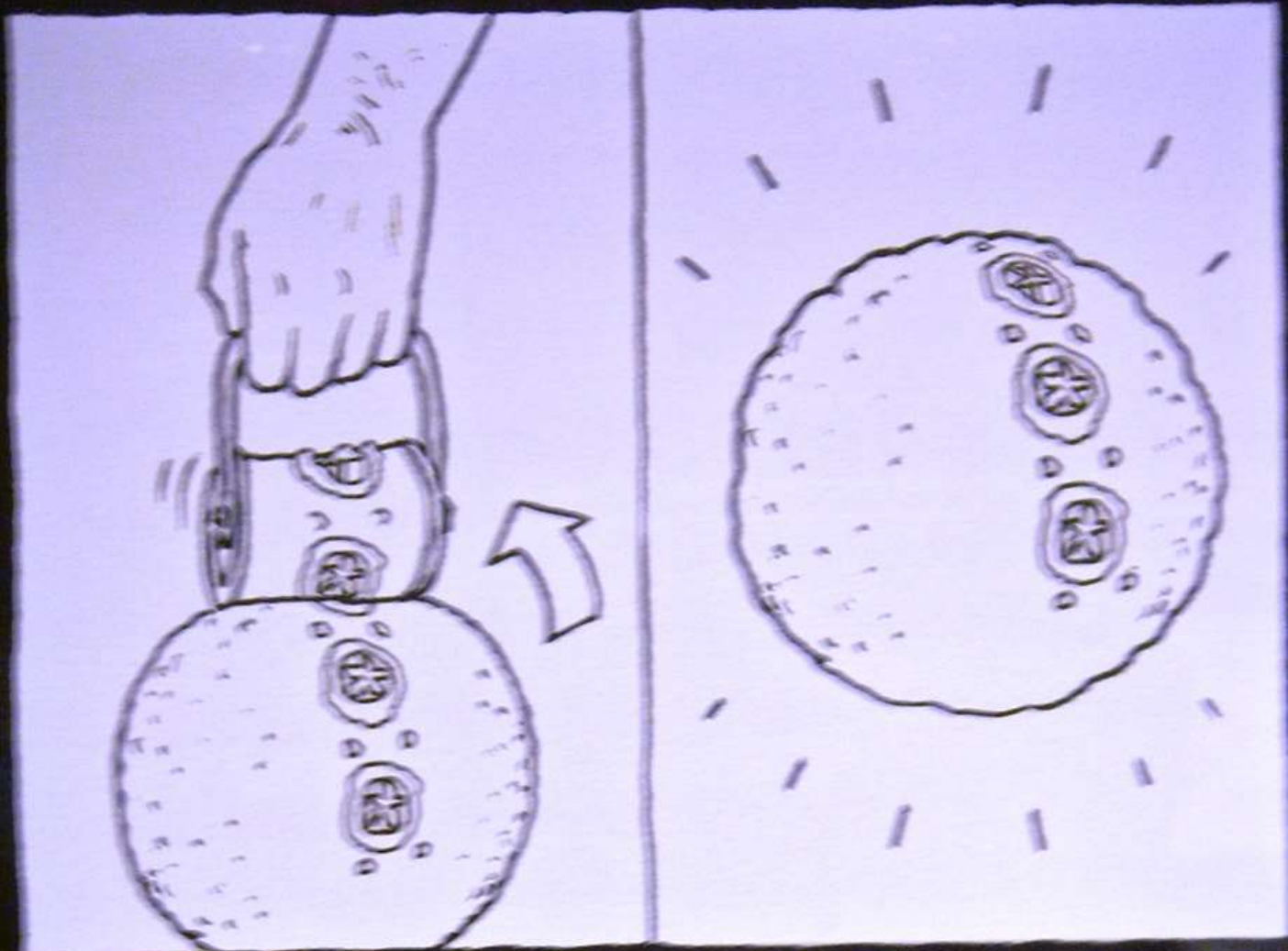
1. En un principi es comptaven les mercaderies amb petxines, potser les més grans representessin els objectes més voluminosos. En aquest cas, les dues petxines grans serien bous, i les tres petites bols de cereal.

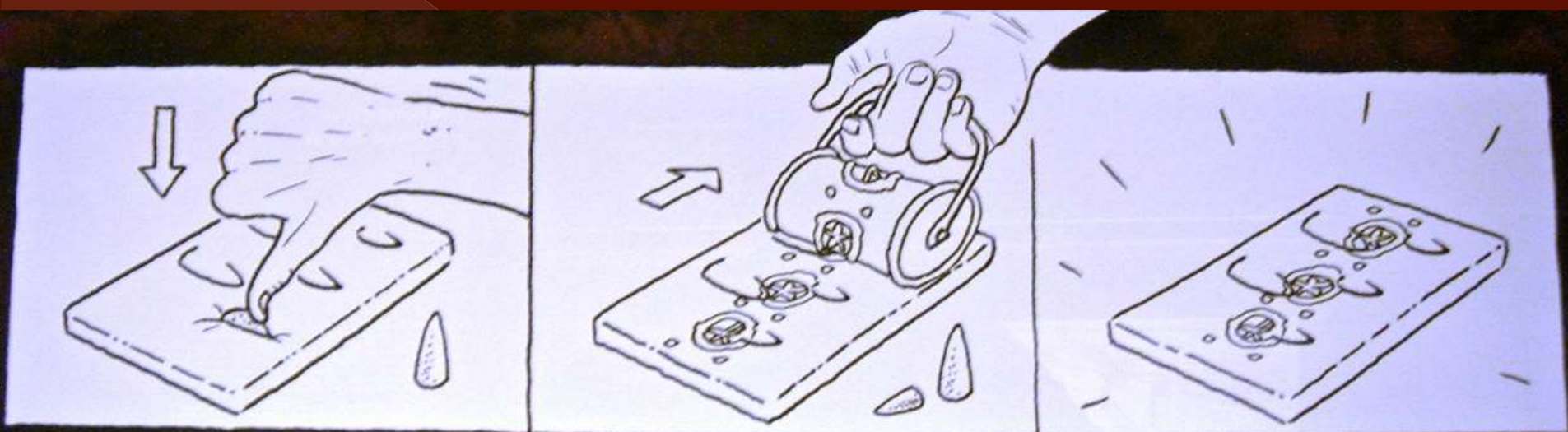
2. Les petxines es van canviar una mica més tard per fitxes d'argila de formes i mesures variades que significaven diferents mercaderies i quantitats. Les dues fitxes grans són els bous i les petites els bols.

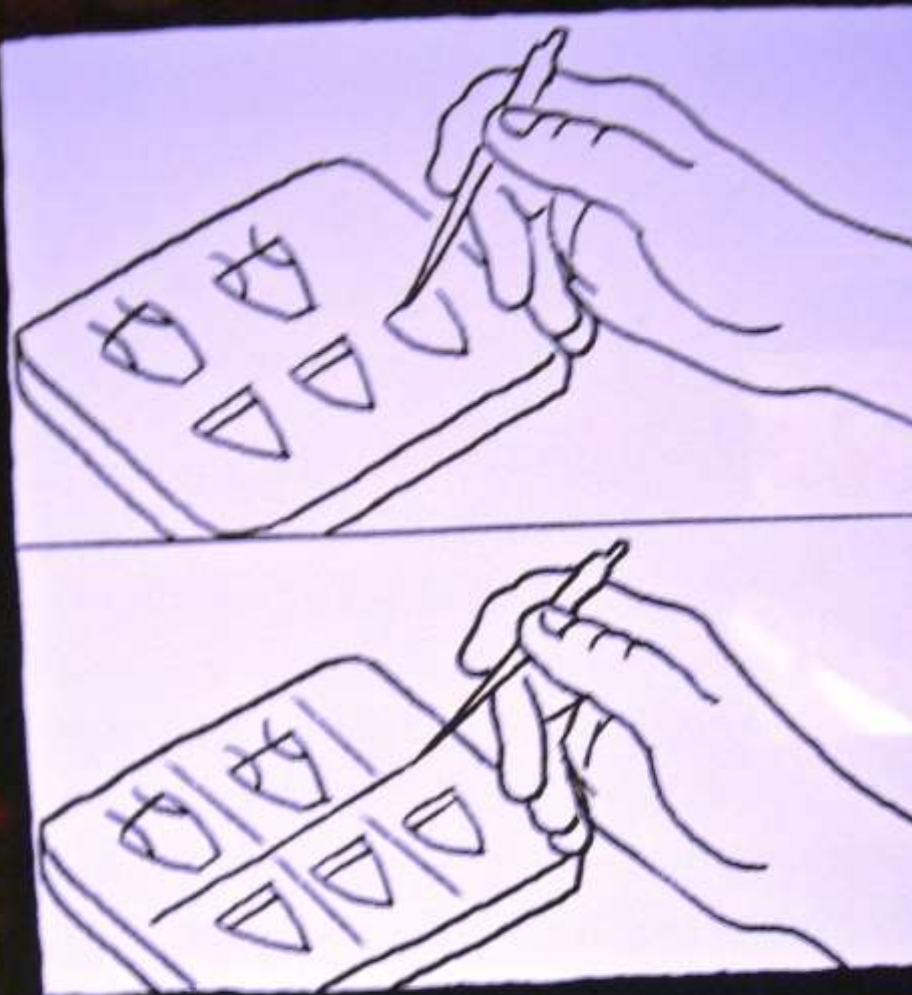
3. Si s'introdueixen les fitxes en una esfera de fang i després s'allisa la superfície, el seu contingut serà confidencial, perquè caldrà trencar l'esfera per treure les fitxes.

4. Si a més s'imprimeix la superfície allisada amb un segell de pedra rotatiu, l'esfera no es podrà falsificar i portarà la marca del que l'envia.

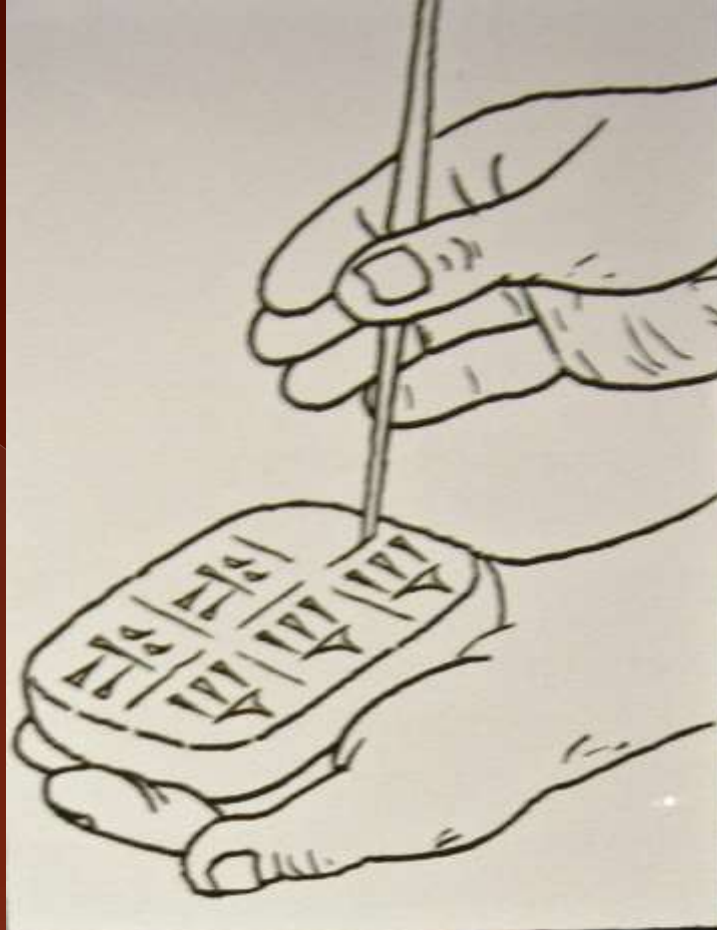
5. Si es deixa l'empremta de les fitxes en una superfície allisada de fang (taula), i després se li passa el segell per sobre, el resultat és el mateix, un missatge inviolable, però més econòmic i ràpid de fer.

6. És l'ocasió de millorar el limitat sistema de les fitxes, es podria dibuixar les mercaderies de forma esquemàtica en la taula. Si a més es combinen els dibuïxos o pictogrames, el significat del missatge és més ric, tot i que per a això caldrà separar les diferents combinacions en caselles.

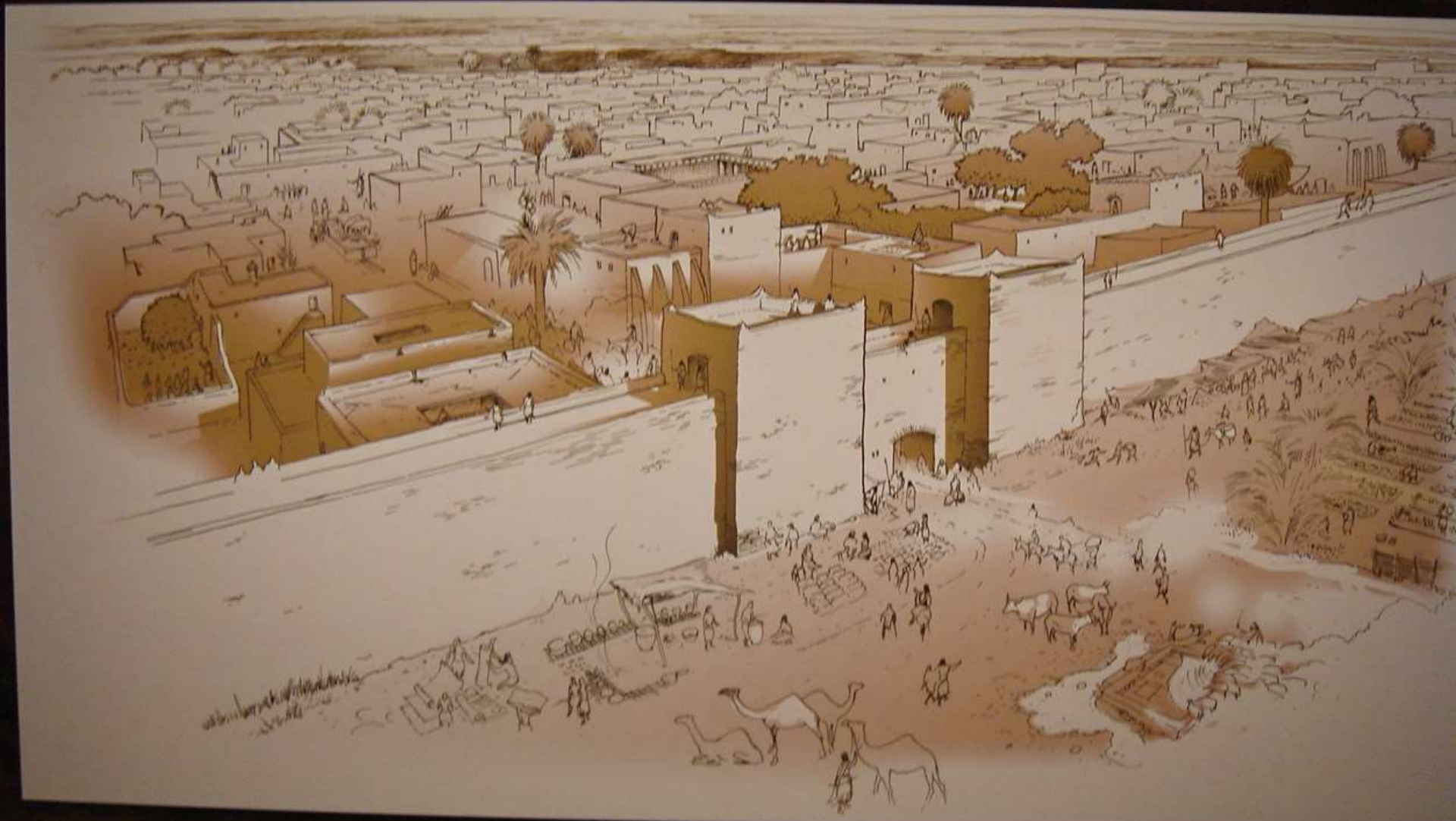
7. L'escriptura s'estén, i per això cal agilitzar el sistema i fer-lo més pràctic, es necessita escriure ràpidament. Els signes s'esquematitzen i es realitzen amb un punxó d'extrem biselat. Així neix l'escriptura cuneïforme.

8. Amb el temps, els signes es fan encara més esquemàtics i es giren 90 graus, tot això per agilitzar encara més l'escriptura. Ara és molt diferent dels dibuixos inicials, i compta amb més de 3.000 complicats signes, és una escriptura completa.

Uruk

El poblat d'Uruk El poblado de Uruk

El comerç, motor de l'escriptura

L'escriptura va sorgir amb el desenvolupament del comerç, quan es va necessitar un sistema per registrar les transaccions comercials.

L'escena que representa aquesta utilitat de l'escriptura la veurem a:

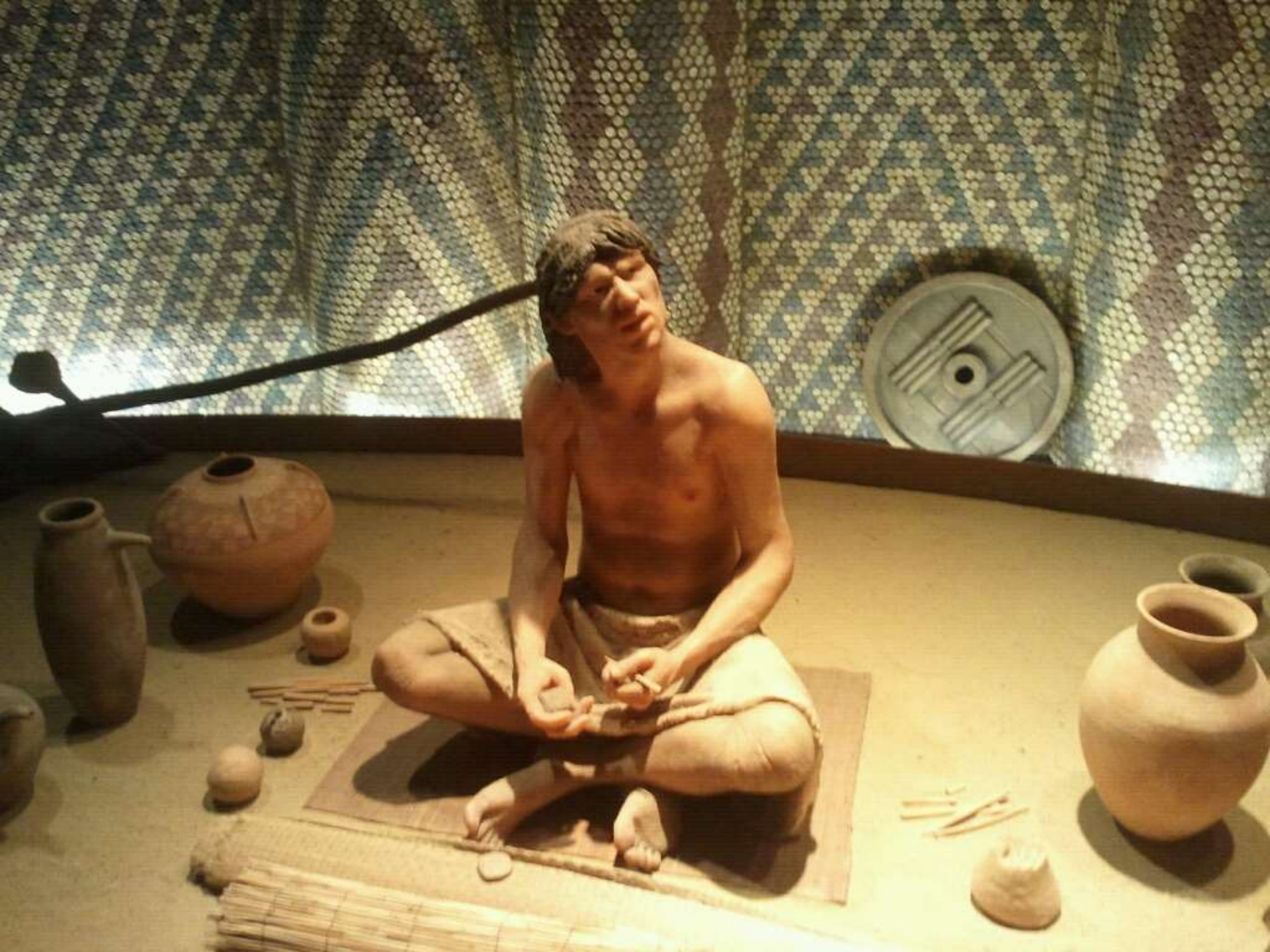
El pati de mosaics d'Uruk

Al pati de mosaics d'Uruk, els murs tenien una decoració especial: es van inserir profundament en la capa de tova milers de cons d'argila cuits i pintada, component un atractiu mosaic multicolor de formes geomètriques.

Taula amb escriptura pictogràfica

Fang
Fa uns 5.000 anys
Reproducció

La forma d'escriptura d'aquesta taula és de les més antigues, es denomina pictogràfica, i els signes naturalistes fan referència a un evident significat. Es llegeix de dreta a esquerra.

Taula amb escriptura cuneïforme inicial

Fang
Fa uns 4.500 anys
Reproducció

Els signes pictogràfics es fan més esquemàtics amb el temps, fins a conformar l'escriptura cuneïforme. La raó de tals canvis fou la de poder escriure de forma més àgil i ràpida. El sentit de lectura canvia i és com l'actual, d'esquerra a dreta.

Cilindre amb escriptura cuneïforme avançada

Terra cuita

Fa uns 3.850 anys

Rèplica de l'original. Col·lecció Fundació "la Caixa"

Els últims signes s'esquematitzen encara més i giren 90 graus la seva orientació, i així es converteixen en combinacions de falques horitzontals, verticals i diagonals de difícil assimilació als primers pictogrames.

Alguns assentaments del període Uruk

Principals jaciments del període Uruk Principales yacimientos del período Uruk

Se han encontrado multitud de objetos de
cristales, estatuillas de barro cocido de
formas humanas.

[illegible][illegible]

Uruk

Actual Iraq

Orient Mitjà.

Zona iranoiraquiana. Mesopotàmia

Ocupació -

Fa entre 6.300 i 1.300 anys

Període comentat -

Uruk (5.750-5.100)

Uruk (en l'actualidad Warka) és un jaciment situat a l'Iraq. La seva importància en aquesta fase ha fet que tot el període rebí el nom de l'assentament. Es tracta de la ciutat més gran de totes les de la seva època, en la qual s'han trobat els primers documents escrits.

Màscara femenina
Uruk (Iraq)
Màrmol blanc
5.100-5.000 anys
Museu d'Història de l'Art i d'Arqueologia
Reproducció

Màscara femenina
Uruk (Iraq)
Màrmol blanc

5.100-5.000 anys
Museu d'Història de l'Art i d'Arqueologia
Reproducció

Ur

Actual Iraq
Orient Mitjà.

Zona iranoiraquiana. Mesopotàmia

Ocupació -

Fa entre 7.000 i 2.400 anys

Període comentat -

Finals Ubaid/Uruk (6.000-5.000)

Es tracta d'una de les més importants ciutats de Mesopotàmia. La fundació de la ciutat té uns 7.000 anys (període Ubaid), tot i que l'etapa més coneguda és la Dinàstica Antiga, fa entre 5.000 i 4.400 anys.

Divinitat femenina amb "cap d'ofidi"

Ur (Iraq)

Terra cuita

Fa uns 5.750 anys

Finals Ubaid /Uruk

Susa

Actual Iran

Orient Mitjà.

Zona iranoiraquiana. Mesopotàmia

Ocupació -

Fa entre 6.000 i 2.200 anys

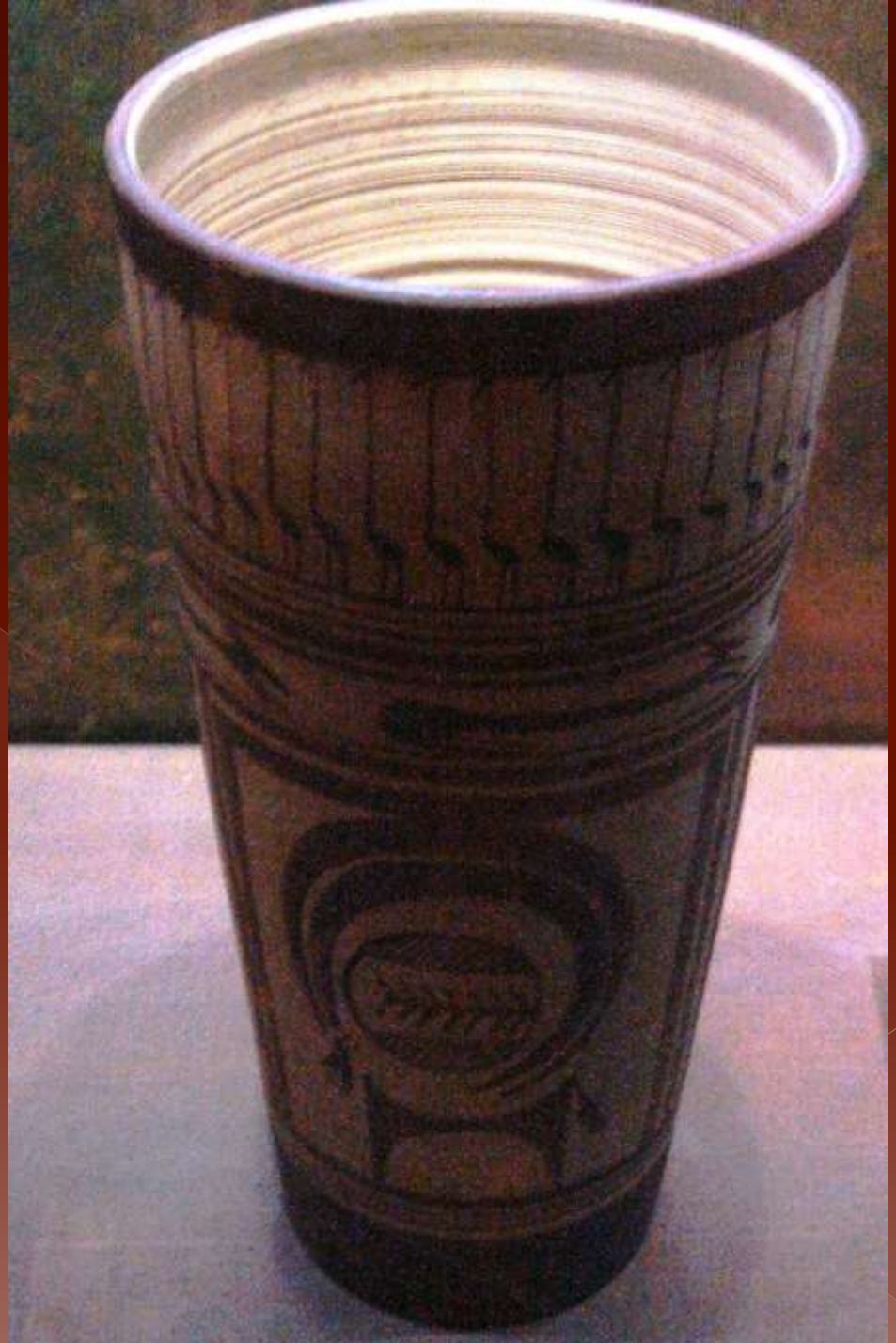
Període comentat -

Susa II (5.500-5.100)

Susa està situada en les planúries orientals del nord de l'Iran, a l'antiga Susiana, considerada una extensió geogràfica de les terres baixes mesopotàmiques. En els últims nivells del període II, s'han trobat esferes buides d'argila segellades i taules amb signes numerals.

Vas amb decoració pintada
Susa (Iran)
Ceràmica

Fa uns 6.000-5.000 anys.
Susa I-II

Tell Brak

Actual Siria

Orient Mitjà.

Zona siriopalestina. Mesopotàmia

Ocupació -

Fa entre 7.500 i 3.000 anys

Període comentat -

Uruk tardà (5.300-5.100)

Tell Brak, al nord-est de Siria, fou un dels centres urbans més grans del nord de Mesopotàmia. Tot i estar molt allunyada d'Uruk, els contactes entre ambdues ciutats són evidents. A l'interior del que fou un gran temple, s'han trobat restes d'uns 20.000 ídols.

"Ídol d'ull"

Tell Brak (Siria)

Pedra calcària

Fa uns 5.300-5.100 anys.

Uruk tardà

